

4. Єршова Н.Ю., Гаркуша В.О. Діалектика взаємозв'язку стратегічного управління і стратегічного управлінського обліку на підприємствах. *Причорноморські економічні студії*. 2018. №18. С. 136-142.

5. Рожелюк В.М. Значимість та роль управлінського обліку в системі менеджменту переробних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. №5. С.120-124.

6. Nik Herda Nik Abdullah, Shamala Krishnan, Azliza Azrah Mohd Zakaria, and Grace Morris. Strategic management accounting practices in business: A systematic review of the literature and future research directions. *Cogent Business & Management*. 2022.

Кравцова Н.О.,

Лаборант кафедри фундаментальної медицини
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

Науковий керівник: **Яценко О.В.,**

завідувач кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту
д-р екон. наук, професор

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси

ІНСТРУМЕНТИ І МЕТОДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Великий діапазон інструментів управлінського обліку сформувався завдяки використанню загальноекономічних, дисциплінарних, міждисциплінарних та специфічних інструментів, які знайшли детальне висвітлення у працях багатьох науковців, зокрема: О.В. Вітренко, С.Ф. Голова, А.В. Глущенко, Е.Н. Самедової, О.Є. Ніколаєвої, М.С. Пушкаря, М.Г. Чумаченко, А.А. Таран, Р.М.

Існування різноманітних поглядів та методик щодо використання інструментів управлінського обліку визначає необхідність розроблення класифікації, яка дозволила більш ґрунтовно представити їх перелік та визначити проблеми практичного використання на підприємстві [2].

Інструментарій управлінського обліку – це єдиний цілісний механізм, що являє собою сукупність інструментів, призначених сприяти досягненню цілей і цільових параметрів підприємства.

Подібне формулювання інструментарію управлінського обліку дозволяє розглядати його в трьох аспектах:

1. Як єдиний цілісний механізм.
2. Як спосіб досягнення встановлених цільових параметрів.
3. Як сукупність інструментів.

Інструментами управлінського обліку є економічними засобами, які дозволяють технічно здійснити його процедури.

Процедура управлінського обліку – це методологічно визнана послідовність дій щодо спостереження, реєстрації і обробки кількісної та якісної, фінансової та нефінансової інформації, обумовлена стратегічними, тактичними і оперативними цілями підприємства.

Наявність формалізованих і неформалізованих процедур визначають процес організації та ведення управлінського обліку на підприємствах. Практична реалізація процедур управлінського обліку обґрунтовується його інструментальним і методичним забезпеченням [1].

Набір інструментів системи управлінського обліку на підприємстві залежить від поставлених управлінських цілей і розв'язуваних завдань.

Інструменти управлінського обліку розподіляють на:

1. Інформаційно-звітні інструменти, що реалізуються через постійний аналіз фінансових результатів, витрат за центрами відповідальності, коригування облікової інформації, забезпечення оперативного формування внутрішньої управлінської звітності щодо господарської діяльності підприємства.

2. Матрично-аналітичні інструменти (розрахунок витрат за життєвим циклом продукту, розрахунок цільових витрат, інвестиційні розрахунки, розрахунок собівартості і її відхилення, калькуляційний аналіз).

3. Тактично-оперативні інструменти (фінансовий аналіз показників діяльності, статичні і динамічні інструменти оцінки інвестицій, бюджетування, функціонально-вартісний аналіз, інструменти обліку витрат і калькулювання собівартості, стандарт-костинг, таргет-костинг, ABC-костинг, кайдзен-костинг, директ-костинг, аналіз непрямих витрат та ін.).

4. Стратегічно-прогнозні інструменти (SWOT-аналіз, GAP-аналіз (аналіз розривів), збалансована система показників (BSC), портфельний аналіз (аналіз розподілу діяльності за окремими стратегіями щодо товарів і ринків та ін.) .

За функціями управління і структурою процедур управлінського обліку виділено чотири групи його інструментів – облікові, аналітичні, контрольні, організаційні [3, с.196].

За напрямками інструменти управлінського обліку поділяються на оперативні та стратегічні.

Основним інструментом реалізації облікових процедур є вибір оптимальної системи формування фінансового результату підприємства та складання управлінського плану рахунків.

Методологія управлінського обліку на підприємстві обумовлює розробку не тільки інструментального, але й методичного забезпечення [2].

Під методом управлінського обліку слід розуміти сукупність певних прийомів, які дають змогу глобально розглянути та визначити сутність управлінського обліку.

Концепція методу управлінського обліку на підприємстві повинна ґрунтуватись на таких основних принципах:

1. Визнання закономірностей розвитку та перетворення понятійного апарату, важливою складовою якого є методологія управлінського обліку, здатна оцінити не тільки фінансовий стан та фінансові результати діяльності минулих років, але й критерії майбутнього та поточного потенціалів, не тільки ефективного формування корпоративної стратегії підприємства, але й управління цією стратегією.

2. Визнання існування різних методологічних прийомів, а, отже, різних систем оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності з урахуванням інформаційних потреб різних користувачів та специфіки цілей, яких треба досягти.

3. Визнання можливості створення ефективних альтернативних моделей інформаційного забезпечення функціонування та управління суб'єктами господарювання.

4. Визнання існування в системі обліку різних видів фінансових та нефінансових індикаторів з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між результуючими показниками і ключовими факторами, під впливом яких вони формуються.

Методи управлінського обліку систематизовані за трьома групами відповідно до ключових функцій управління (облік, аналіз і прийняття рішень, контроль) з поділом їх на бухгалтерські, аналітичні (управлінські) та контрольні.

Бухгалтерські методи включають: методи бухгалтерського обліку: документація та інвентаризація, оцінка і калькулювання, рахунки і подвійний запис, балансовий метод та формування звітності; бухгалтерські методи розподілу витрат; бухгалтерське моделювання [1].

Аналітичні методи управлінського обліку включають: інтерпретацію вихідної інформації; класичні методи економічного аналізу; економетричні методи; дослідження операцій; теорії прийняття рішень.

Група контрольних методів управлінського обліку є найменшою за складом. Вона представлена методами виявлення відхилень, факторного аналізу відхилень, нормування, бюджетування. У сукупності контрольні методи забезпечують бюджетний процес у системі управлінського обліку,

поєднуючи в ньому планові і облікові функції, створюючи інформаційну базу бюджетного управління [3, с.196].

Розробка методу управлінського обліку – вкрай важлива умова відповідності системи управлінського обліку сучасним вимогам управління.

Формування облікового механізму щодо завдань управління в системі управлінського обліку є умовою реалізації концепції управлінського обліку в практичній діяльності будь-яких підприємств. Сам управлінський облік є гнучкою системою, тому методи, які ця система використовує, передусім мають бути сприятливими для ефективних рішень.

Розроблені процедури, інструменти і методи управлінського обліку є головними умовами відповідності системи управлінського обліку сучасним вимогам управління [2].

Формування облікового механізму щодо завдань управління в системі управлінського обліку є важливим фактором у реалізації концепції управлінського обліку в практичній діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 № 996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Левицька С.О. Управлінський облік: теорія та практика впровадження в умовах сталого національного розвитку / С.О. Левицька // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону : зб. наук. пр. – Вип. XIX. – № 4. – 2013. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/prvse_2013_19_4_7.pdf.

3. Корінько М.Д. Організація управлінського обліку діяльності підприємств / М.Д. Корінько // Проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах світових інтеграційних процесів : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ; відп. за вип. П.О. Куцик. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2012. 196 с.